

STOP, ÉN VAGYOK A SOROS!

Előválogatói széljegyek Térey János főválogatói jegyzeteihez

(*történet*) Szerencsém volt fiatalkorom városával. Akkoriban, a nyolcvanas években érdekes volt Miskolcon színházba járni. Többnyire jó, olykor kifejezetten emlékezetes előadásokat láthattam a Csiszár Imre által igazgatott intézményben. Kaposvár akkor nekem még túlságosan messze volt. Szolnok valamivel közelebb. A fővárosi Katona József Színház meg még közelebb.

A kilencvenes években immár Budapesten folytatódtak a színházi tapasztalataim, több-kevesebb (egyre kevesebbszer több és egyre többször kevesebb) szerencsével. Mígnem egy elviselhetetlenül harsány Molière-előadás után teljességgel elment a kedvem az egészsztől, legalábbis a kőszínházaktól, attól tudniillik, hogy aránytalan mértékben szenvedő nézőstatisztaként vegyek részt ezeken a lélekpróbáló, olcsósított indulatokat áramoltató és fülsértő közhelyeket harsonázó szeánszokon (amelyeknek legkínosabb része a vak tapskényszer fizikai tapasztalata volt). Tudtam persze, hogy igazságtalanul általánosítok, de hát mit tehettem, ha egyszer könnyebb volt hetykén igazságtalannak lenni, mint igazságvágyból kockáztatni. Meg egyébként is, az igazságot, a kortárs művészet igazságát akkoriban egyre inkább más helyeken kerestem, főképpen a szépirodalomban. (Persze itt sem mindig azt kaptam, amire vágytam – de ez most tényleg nem ide tartozik.)

Am egyszer csak találkoztam Schilling Árpádék – jobb szót nem lelek – *evidens* Krétakör-előadásaival. (Érdekes volt idén viszontlátni a krétakörösök által egykor színre vitt *Leonce és Léna* egyik szereplőjét, Rába Rolandot a darab Szkéné-beli előadásának rendezőjeként – közvetlenül Kovács D. Dániel székesfehérvári *Leonce és Lénája* után. Jó érzések maradtak bennem, és nem csak nosztalgiából, mindkét Büchner-előadás után.) Az itt akkumulált tapasztalati tőkét pedig tartós kíváncsisággá transzformáltam, és elkezdtem újra színházba járni (kőbe is, függetlenbe is). Egyre sűrűbben, egyre kíváncsibban. Pintér Bélának előadásait például nemritkán Térey János barátommal néztem, akivel egyébként is sokat beszélgettünk a színházról. Volt, amiben egyetértettünk, és volt, amiben nem. És nem lett ez másképp most, ebben a POSZT-évadban sem (2017 márciusától 2018 márciusáig), amikor megtisztelő felkérésére előválogatóként jóval több előadást néztem (112-öt), mint amennyit egyébként szoktam.

*

(*vallomás*) Nem vagyok színházi ember. Vagyis nem tudom igazán azt, pontosabban nincs semmiféle tényleges tapasztalatom és gyakorlatom abban, hogy mekkora közegellenállása lehet a berendezésre és bejátszásra váró térnek, az emberi testnek, a gondolat megtestesülését szolgáló vagy akadályozó fizikai valóságnak, annak a sűrű anyagnak tehát, amelyben a színházcsinálók mozognak, léteznek (mint az egykori tudományos tévémagazin, a *Delta* híres nyitóképsorán a hófúvással küszködő sarkkutatók). Éppen ezért tudok esetenként olyan egyszerűen, egyöntetűen méltatlankodni azon, hogyan lehet egy előadás ennyire gondolatlan. Vagy csupán egyetlen árva gondolatra görcsölődő, ami lényegében ugyanaz. Miért érzem minduntalan azt, hogy az adott előadás alkotói nem

igazán gondolnak semmi egyénit vagy átütőt a kiválasztott darabról, annak érzéki–szellemi lehetőségeiről. Már ha egyáltalán akarnak ilyesmit, és nem a biztos – közízlést szolgáló és eladhatósági szempontból biztosított – megúszásra játszanak. Hogy pusztán jól-rosszul elsajátított és alkalmazott szakmai fogásokkal, mintegy technológiai síkon állítsanak elő valamit a színpadon – nézőtéri fogyasztásra, a *docere, movere et delectare* klasszikus kívánalom-együttesének piacképes ellaposításával. (Most nem beszélve a helyi adottságok kényszerítő erejéről, hogy például egy nem fővárosi színház csak módjával kísérletezhet, kockáztathat, hiszen megszólítható közönsége jóval végesebb számú és türelmű, mint egy budapesti színházé. Noha azért például Szombathelyen úgy érzékelttem, hogy a helyi közönség nagyon is számít a színházára, annak színvonalasan izgalmas ajánlataira – mert nyilván a színháznak is számít a közönsége, annak éltető figyelmé.)

Egyszóval a színházban, fentebb érintett korlátaimnál fogva, sosem a (tudható vagy sejthető) mesterségbeli viszonyokat mérlegelem, hanem a (látható és hallható) végeredményt – anélkül tehát, hogy értenék a mesterséghez. Hangsúlyosan befogadói szemszögből nézek, figyelek és gondolkodom. De talán nem a pénzéért csupán önfeledt szórakozást és/vagy kockázatmentes lelki–morális épülést elváró nézőből, aki leginkább a közvetlen valóságvonatkozás, a fordulatos cselekménybonyolítás és az ellentmondásmentes jellemfestés szentháromságában hisz, következésképpen, ha csak egy módja van rá, nagy ívben kerüli az ettől eltérő színházi ajánlatok ismeretlen tájékokra csalogató bermuda-háromszögeit. Egyetlen kérdésem többnyire ez szokott lenni: kaptam-e valamit azon a bizonyos színházi estén abból az érzéki–szellemi lehetőségartományból, amelyből megítélésem szerint kaphattam volna. Vagy sem. Kezdeném ezzel, a *vagy semmel*. Mégpedig egy ötletszerű s így vállaltan igaztalan kérdéssel.

Mert például miért nem mozognak, csak beszélnek a színészek, érintetlenül, értelmetlenül hagyva ugyanakkor a darabban megfogalmazott gondolatokat, adott esetben még a címben is tetten érhető fogalmi statikusságot (Schiller: *Ármány és szerelem*, rendező: Eperjes Károly, Magyar Színház, Budapest)? Miért lesz éppen egy nem igazán jól beszélő táncos színész az epikus ívű darab elbeszélője, és nem valamelyik rátermettebb prózai színész kollégája (Brian Friel: *Pogánytánc*, rendező: Bozsik Yvett, Nemzeti Színház, Budapest)? Miért kell az elviselhetetlenségig fokozni a színház (amely persze „az egész világ”) káoszát, miért nem elég csak (?) ábrázolni azt (Shakespeare: *Ahogytetszik*, rendező: Ruzsnyák Gábor, Nemzeti Színház, Miskolc)? Miért akar sokszor filmszerű (és nem színházszerű) lenni a színház – még ha filmre épül is (John Ajvide Lindqvist: *Engedj bel*, rendező: Pálfi György, Zsilip, Budapest; Bergman: *Rítus*, rendező: Menszátor Héresz Attila, Trip, Budapest)? Miért marad meg egy előadás a legkönnyebben és egyúttal legérdektelenebbül működtethető, színes–szagos–dalos egzotikum szintjén (Sediánszky Nóra: *A nő: Carmen*, rendező: Sediánszky, Móricz Zsigmond Színház, Nyíregyháza)? Miért megy le, bármiféle érzékelhető ironia nélkül, egy bizonyítottan minőségi dramaturgiai–nyelvi humorral felvértezett rendező, úgymond, kuttyába (Mózsik Imre–Bodó Viktor: *A Krakken művelet*, rendező: Bodó, Átrium, Budapest)? Miért kell minden, vagy azt a keveset, ami öszszejejt, lerontani egy sziruposan hatásvadász zárójelenettel (Anders Thomas Jensen: *Ádám almái*, rendező: Szikszai Rémusz, Radnóti Színház, Budapest; Tadeusz Slobodzianek: *A mi osztályunk*, rendező: Guelmino Sándor, Jászai Mari Színház, Tatabánya)? Miért nem érzem, hogy gondolna bármit is a választott műről a színpadi vagy színpadias ötletekben tobzódó rendező (Dosztojevszkij: *A félkegyelmű*, rendező: ifj. Vidnyánszky Attila, Pesti Színház)? Vagy hogy valamely nagyon egyszerű(en aktuális) gondolatnak lenne bármiféle érzéki ereje (Puskin: *Borisz Godunov*, rendező: Zsámbéki Gábor, Katona József Színház, Budapest)? Vagy hogy...

Bőven sorolhatnám tovább igazságtalanul sarkított kérdéseimet és hiányérzeteimet. De most inkább *széljegyzelném* (vö. Spiró György: *Széljegy*, rendező: Zsámbéki Gábor,

Katona Kamra, Budapest) a nálam lényegesen több előadást látott, következésképpen a szemlézett időszakról jóval átfogóbb és árnyaltabb képpel rendelkező válogatótársam, Térey János néhány gondolatát – anélkül, hogy bármiféle általánosabb tanulságra kívánnék jutni a magyar nyelvű színház jelenlegi állapotára nézvést.

*

Mikor érzem magamat bevonva. Először Hegymegi Máté Peer Gyntjén sikerült, igaz, zömmel nem is tartózkodtunk az öt óra alatt színházteremben. – Kár, hogy ez a nagyon fontos Stúdió K-előadás, az egyik helyszín (a kőbányai Dreher Sörgyár pincerendszere) speciális és reprodukálhatatlan volta miatt, nem kerülhetett be a végső tizennégy közé. Mint ahogyan tavaly is jóval érdekesebbnek tűnt számomra Jeles András szintén itt megrendezett Babaháza, mint Székely Kriszta színtelenségében–szagtalanságában tisztességesen kivitelezett, ennek fejében POSZT-díjjal is jutalmazott Nórája, amely így nem mellesleg éppen az utóbbi évek egyik legjobb Pintér Béla-munkáját, A bajnokot ütötte ki a budapesti Katona József Színházból beválogatható előadások közül... De csitt! Hol van már a tavalyi hó... (Mert mit is mondott a házfelügyelő Simon bácsi Tímár Péter Csinibabájában: „Ez nem az ötvenes évek. Ez már a hatvanas évek.”)

És ha már mindenhol szinte ugyanaz a menü, és három Kaukázusiból tényleg három lett jó, hozzuk el Pécsre mind a hármat, nesztek. – És valóban: nesztek egy igazán saját nyelven megszólaló rendezés a fentebb óvatosan minősített Ibsen-előadást jegyző Székely Krisztától (ezúttal a Katona Kamrájából). És megint csak valóban: bizonytal feledhetetlen marad a Szócs Artúr által rendezett miskolci Brecht–Dessau-előadás Gruséja, Láng Annamáriától, aki tulajdonképpen csak beugrott a várandós Czakó Julianna helyett (épp, mint néhány éve a hozzá hasonlóan ex-krétakörös Sárosi Lilla az Örkény színházbeli Stuart Mária Erzsébet királynőjeként Szandtner Anna szerepébe). Nem beszélve a két előadás olyan remek mellékszereplő-párosairól, mint például a részeges bírójt játszó Kocsis Gergely és Harsányi Attila. (A nagyváradi változatot még nem láttam.)

Jönnek végtelenítve a shakespeare-i falanxok. – Eszenyi Enikő vígszínházbeli Hamletjét nézve egy sokat megélt színházi ember bon mot-ja jutott eszembe: ha jól eltalálják a címszereplőt, akkor lényegében már meg is van (mentve) az előadás. Vagyis nagy baj már nem történhet. Nos, ez esetben hiába teljesített a színpadon a feszesen túlmozgásos ifj. Vidnyánszky Attila, ha egyszer a gátlástalanul túlmozgásos, a színpad tetemes technikai adottságait szemérmetlenül kihasználó rendezői akarás tönkretette az egészet. Noha rendezőként az ötlet-technokrata ifj. Vidnyánszkyknak ugyanúgy beletört a bicskája az Ahogy tetszikbe az Ódry Színpadon, mint Rusznyák Gábornak Miskolcon. Ám vigasztalhat a tudat, hogy az előbbtitől láthattam még tavaly egy zabolátlan ötletektől hemzsegő, ugyanakkor jól összefogott Rómeó és Júliát a Kaposvári Egyetem végzős színészhallgatóival, az utóbbtitől meg idén – immár Shakespeare-en túl – egy átütő abszurd kabarét, az avantgárd Danyiil Harmsz írásából kitűnő ritmusérzékkel összerakott és a három előadó (Darvas Kristóf, Katona László, Roszik Hella) által töretlen lendülettel végigvitt előadást: Kivettem a fejemből egy gömböt (Nézőművészeti Kft, RS9, Vallai-kert). És Shakespeare-t idén tényleg, ahogyan Térey is írja, Andrei Őerban hozta (mentette meg) a Radnóti Színház III. Richárdjával.

Hasít Dosztojevszkij is a három A félkegyelművel (az egyik, Ascheré, simán Miskin névre hallgat), sláger a Bűn és bűnhődés, mint mindig. [...] Nehéz győzni velük a színpadon, ifj. Vidnyánszky invenciózus nemzedéki olvasatának majdnem sikerül azért. [...] Dankó István igenis gondol valamit Gogolról a Sufniban. Nos, olyan döbbenetesen lényeglátó, tömör és velős, friss szemléletű és forma-

nyelvű adaptációt ritkán látni, mint ez a Holt lelkek. – Én például nemcsak az orosz mezőnyből, de a Katona kínálatából is a *Holt lelkeket* választanám (megemlítve még Ascher Tamás precíz Gogol-munkáját, a *Háztűznézőt*): ritka erőteljes, egyszerre érzeki, intellektuális és aktuális töltetű *entrée* az eddig csupán kiváló színészként ismert Dankótól, és emlékezetes főszerep a Katona vadonatúj színészetől, Vizi Dávidtól, aki egyik itteni partnerével, Lestyán Attilával (továbbá Formán Bálinttal, Jászberényi Gáborral és Réti Adriennel) párhuzamosan remekel Pass Andrea *Lorenzaccio*-átdolgozásában, *A vezérben* (FÜGE Produkció, Mentőcsónak, Jurányi Ház). És végső soron a Pesti Színház Dosztojevszkij-mellényülését, ezt a több sebből vérző ifj. Vidnyánszky-rendezést (hiába az egydimenziós voltában lehengető Petrik Andrea mint Nasztaszja Filippovna és a Rogozsin szerepére termett Orosz Ákos – és nagyjából ennyi...) jótékonyan ellensúlyozta Takátsy Péter összpontosított játékosággal és konoksággal alakított, egyszemélyes *Miskinje* a Katona Sufnijában. Most kegyeletből nem említeném a Vígszínházban Alekszandr Bargman által kíméletlenül életlenné döngölt *Háború és béke*t. Egyébként regényadaptáció terén – túl a szintén orosz *Mester és Margarita* egykori és közelmúltbeli változatain a Szkénében (Arvisura Társulat, Somogyi István) és a Nemzeti Színházban (Szász János) – nekem tavaly óta mintának számít Ascher Tamás és Gáspár Ildikó *József és testvérei* című előadása a budapesti Örkény Színházban. Kár, hogy idén, immár egyedül, Gáspár nem igazán tudott mit kezdeni színpadi értelemben az irodalmi értelemben vélhetően alaposan átgondolt Kafka-szövegekkel: *Az átváltozás* tényleges (színházi) átváltozása elmaradt.

Tasnádi István kettővel képviselteti magát, premierrel is, a Kartonpapával Fehérváron (volt rá jegyünk, ám Egyed Attila eltörte a lábát, mielőtt nézhettük volna). – Nagy kár, mert tényleg érdekes, a reálisból a horrorisztikusba fokozatosan áthajló előadás volt, Hargitai Iván rendezésében, működőképes díszletekkel, kifejezetten jó színészi játékokkal (Egyed mellett Kiss Diána Magdolna, Kovács Tamás, Pálya Pompónia és Tóth Ildikó). És ugyanez elmondható a Trafóban játszó Titkos Társulat megragadó nyelvű és mozgáskultúrájú misztériumjátékáról, a *Tótferről*, az író–rendező–színész Kárpáti Péterrel; a szintúgy ott bemutatott, Fekete Ádám által írt és rendezett darabról, *A jedítanács összeülről*, amelynek jellegzetes nyelvi autizmusa ritmikus formát ölt az ötletesen benépesített színpadon; valamint Garaczi László abszurdal érintkező tanmeséjének, a *Magyar mátrixnak* Lában Katalin által az RS9-ben színre vitt bemutatójáról. Továbbá kiszámítható olajozottsággal (ennél messzebbre nem mennék a jelzőhasználatban) működik a Spiró–Zsámbéki-páros *Széljegye* a Katona Kamrájában. Ám a nagyszínpadon óriási csalódást okozott az új Pintérdarab, az *Ascher Tamás Háromszéken*, nemkülönben a szkénébeli *Szívszakadtig*. Olyanok ezek az előadások, mint afféle felturbósított *Szeszélyes évszakok* – egy jelentős író–rendezőtől, aki nagyon magasra tette a léceket (a Katonában is tavaly, *A bajnok*kal, és a Szkénében is az elmúlt években, többek között a *Titkainkkal* vagy *A 42. héttel*), és aki mindig megbízható dramaturggal (Enyedi Éva) és színészgárdával dolgozik. A Kamrában bemutatkozó Bognár Péter darabjának Gothár Péter-féle színreviteléről Térey mindent elmondott (én azért sem fűznék hozzá semmit, mert – férfias szégyenkezéssel bevallva – a szünetben elmenekültem a költőként egyébként feddhetetlen Bognár művének előadásáról). Továbbá ritka ünnepe lett a kortárs magyar drámának, hogy Székesfehérváron nagyszínpadon mutatták be az utóbbi időben egyre ritkábban játszott szerző, Márton László – igaz, Mérimée nyomán írt – darabját, a *Carment*, Horváth Csaba rendezésében (aki nemrégén került az általa vezetett Forte Társulat néhány tagjával együtt Szikora János műhelyébe). Az irodalmi intellektualitás varrógépe és a színjátszói fizikalitás esernyője találkozott így a Vörösmarty Színház nagyobbik boncasztalán. És végül, de stb.: Hajdu Szabolcsék *Látókép Ensemble*-ja nem tudta lerontani az *Ernellák Farkaséknál*ban elért minőségét az új lakásszínház-szerű darabbal, a *Kálmán nappal*. Sőt!

(Azon érdemes morfondírozni, kell-e – mert szabadnak biztosan szabad – egy adott évadban egyetlen rendezőnek öt-hat előadást rendeznie, bírhatja-e szuflával és főleg szellemmel? Kettőnél többet rendeznie? Ki mondja meg? Törvény nem tiltja.) – Bizony megfontolandó Térey zárójeles megjegyzése a rendezőként sokszor sokfelé elkötelezett Alföldi Róbert és Szikszai Rémusz kapcsán. Ugyan Alföldinek csak összejött a tizennégybe végül be nem válogatott *Volpone* Szombathelyen – a jó néhány felejtető rendezés (és a felejtetetlen *III. Richárd*-címszerep) közepette. Viszont Szikszaitól csak émelyítő harsányságra fullasztott sötét komédiát (Szép Ernő: *Vőlegény*, Katona József Színház, Kecskemét) és nagyjából ötletelen film-remake-et (*Ádám almái*, Radnóti Színház) láttam az idén. A széles Kárpát-medencét (legalábbis Marosvásárhelyig) vendégrendezőként bejáró Mohácsi Jánostól most csak egyetlen munkába futottam bele, a végül beválogatott *Illatszertárba*, ebbe a tisztos stílusban előadott tisztos bohózatba Nyíregyházán, mivel a miskolci *Játék a kastélyban* általam nézni tervezett előadása betegség miatt elmaradt – kárpótlásul viszont aznap megtekinthettem Debrecenben az évad szerintem egyik lehangosabb, legócskább kőszínházi produkcióját, amelynek leírása így szól: „A kortárs francia vígjáték óriási sikert aratott Párizsban, a mű nem véletlenül vonz nagyszámú, lelkes közönséget: szórakoztató, jó humorral és kedélyesen szembesít az apró emberi gyarlóságokkal, s igazi, filozófiai kérdéseket is pedzeget.” Akinek ez felkeltette a kíváncsiságát, járjon utána.

Érdekes volt megfigyelni, hogy a Magyarország jelenlegi kormányával szemben megfogalmazott, rendkívül komoly politikai kifogások hol, milyen művészi formát öltenek; ki hogyan vonultat föl migránsokat a színpadon és hogyan helyezi el a szövegek könyvben Soros György nevét (egy átlagos hétvégén háromszor-négyszer láttam-hallottam ilyet). – Aláírom, tényleg így volt. És a magam részéről ezennel ki is osztanám a fődíjat – mégpedig Ruznyák miskolci *Ahogytetszikjének*, amelyben a Komikust alakító Fandl Ferenc ezekkel a szavakkal állítja meg a sorban elébe tolakvókat: „STOP, én vagyok a SOROS!” És ugyanő alakítja mulatságosan Babits Mihályt a k2 Színház és a Miskolci Nemzeti Színház közös előadása, a Benkő Bence és Fábíán Péter által jegyzett *Emberek alkonya* legvégén, amelynél meggyőzőbben, azaz színházhoz méltóbb egyértelműséggel és arányossággal politizáló-aktualizáló darabbal nemigen találkoztam az idén. Meg egyáltalán, érdemes volt beülnöm a k2 előadásaira, akár a miskolcira, akár a MU Színházhoz köthető, tanteremben rendezett *Antigonéra*, vagy akár a Stúdió K-val együtt összehozott *Rettegés és ínség a Harmadik Birodalomban* című Brecht-darab kabarészerű előadására.

Jó, megint felnőtt egy új generáció, és nyilván igénylik a korszerű körítést, de wattok, harsogó decibelek, russian disco, lakk és tíz hektoliter pezsgő nélkül tényleg nem hinnék el a Nagy Történetet? – Ebben a harsány almúfajban jóval sikeresebb lett Pelsőczy Réka Lermontov-rendezése a budaörsi Latinovits Zoltán Színházban: amennyire nem állt jól a „russian disco” a Vígszínház-beli *Háború és békének*, annyira feszesen működött itt a posztsovjet techno az *Alarcosbálban*. Érzésem szerint ebben az előadásban úgy szólították meg az „új generációt”, hogy egyúttal nem lett kiárúsítva, elolcsósítva a dramaturgiai-színházi minőség sem. Ilyenből kellene minél több.

Két kivételesen erős évadot zárt Horváth Csaba. [...] az áhított célba Thomas Bernhard-látomásával ért a Trafóban (Vaterland). Bár nagyon nem vagyok a színházi szövegekompilációk híve, pláne, ha az adott szerzőnek olyan vérbő, eredeti darabjai vannak, mint a Trafóban is idézett Heldenplatz meg az Egyszerűen komplikált. – Továbbá, ha már kompilációknál, adaptációknál, rendhagyó előadásoknál tartunk, kiemelkedő munka volt még ugyanitt Vajdai Vilmos rendezésében a Táp Színház *Utazás holdvilágja*. Nagy kockázatot vállaltak az előadás alkotói az egykori rádiójáték *playbackes* színrevitelével, de bejött: öt tartalmas óra, remek színészi

alakításokkal, szellemes színpadai megoldásokkal, jól szervesített díszletekkel, határos videó munkákkal. Valóságos összművészeti rítus (váratlan slusszpoénnal a végén). Ez a vállalkozás nekem párban áll a Stúdió K szintén ötórás, több helyszínés *Peer Gynt*jével, amelynek rendezője, Hegymegi Máté tervezte egyébként a tápos előadás mozgását, és színészként (Szeptetneki János szerepében, Csányi Sándor hangjának testet kölcsönözve) mozgott is benne.

Kukorelly Endre szerint a legrosszabb Pintér is jobb, mint a legjobb bármi máshol, én nem gondolom így. – És én sem. Noha teljességgel értem és osztom Kukorelly érzületét. Legfeljebb azt ismételhetem fájdalmas nyomatékkal, hogy máig nem értem (vagy ha értem is, bár ne érteném), miért nem *A bajnok* került a tavalyi POSZT-mezőnybe a budapesti Katonából – a jóval kevésbé érdekes *Nóra* helyett. Most viszont, ismétlem örömteljes nyomatékkal, joggal megy Pécsre Székely Kriszta Brecht-rendezése, és nem Pintér friss, ámde rossz értelemben zavarba ejtő darabja. Egy jelentős alkotói pályán a zavar hosszú távon általában kiküszöbölhetetlen, ámde átmeneti; Pintér tagadhatatlan formátuma garanciát jelent arra, hogy vele sem lesz másképp.

Múzeum. Por. Doh. (Van, amit fordíthatunk mi „maira” és „vagányra”, halott így is, úgy is, mert halott a benne szereplő szituáció. Nem eleve, hanem a korszak miatt, amelyikben élünk.) – És valóban, még egyszer szóvá téve: hol vannak az igazán érdekesen újak és kortársak, közöttük a magyarok? Vagy legalább Füst Milán? Vagy Weöres Sándor? Akinek *A kétfejű fenevad*ját emlékezetesen rendezte meg a Katona 2010-es évadában Máté Gábor, aki most éppen Papp András és Térey *Kazamaták*ját vitte színre Szegeden. Vagy gondolhatnék Gergye Krisztián 2009-es Nádas Péter-rendezéseire az akkor még létező Bárka Színházban, különösen a *Temetés*re. Vagy a színházak számára mindig is nehezen megközelíthető szépíró legutóbbi drámai feladványának érvényes színpadai megoldására, Dömötör András 2011-es *Sziráénének*-rendezésére a Kamrában, aki viszont most egy közepesre sikeredett Vonnegut-adaptáció erejéig jött haza Berlinből: *Isten hozott a majomházban* (MU Színház). Mindenesetre a kortárs magyar színház – ahogyan szokás mondani – tényleg csak nyomokban tartalmaz kortársat és magyart. Legalábbis akkor, ha szerzői (irodalmi) oldalról közelítünk. Ha meg rendezői (színházi) oldalról nézzük, akkor azt a kényes kérdést kell feltenni, hogy mitől lesz mégiscsak *kortárs magyar* a nem kortárs vagy a nem magyar. Ez viszont túl nagy falat nekem (irodalmárnak), majd a (színházi) szakma megválaszolja – ha megválaszolja, ha meg akarja válaszolni.

*

(*summa*) Az előválogatás során csak kétszer jártam határon kívül, két előadás erejéig: az egyik, a Danilo Kiš művéből készült *Borisz Davidovics síremléke* (Alexandar Popovszki) Újvidéken nagyon bejött (igazi színházi rítus: elemi, sűrű, feszes, sallangtalan); a másik, *A mizantróp* (Novák Eszter) Nagyváradon meg mérsékelt.

A nem budapesti színházak előadásai közül jó emlékezetemben őrzöm Székesfehérvárról Márton László *Carmen*jét (Horváth Csaba), a *Leonce és Lénát* (Kovács D. Dániel) és Tasnádi István *Kartonpapáját* (Hargitai Iván); Kecskemétről a *Vérnászt* (Kocsis Pál) és az *Übü királyt* (Hegymegi Máté); Miskolcra *A kaukázusi krétakört* (Szócs Artúr) és az *Emberek alkonyát* (k2, Benkó Bence, Fábíán Péter); Szombathelyről az *Ivanovot* (Lukáts Andor) és a *Volponét* (Alföldi Róbert); Budaörsről az *Álarcosbált* (Pelsőczy Réka).

A budapesti kínálatból meg az alábbiakat sorolnám a maguk nemében többé-kevésbé sikerültebbek közé: a Katona József Színházból *A kaukázusi krétakört* (Székely Kriszta), a *Háztűznézőt* (Ascher Tamás), a *Holt lelkeket* (Dankó István), a *Miskint* (Ascher Tamás,

Takátsy Péter), Spiró György *Széljegyét* (Zsámbéki Gábor) és a *Berlin, Alexanderplatzot* (Kovács D. Dániel); a Trafóból Kárpáti Péter *Tötferijét* (Titkos Társulat, Kárpáti Péter), az *Utas és holdvilágot* (Táp Színház, Vajdai Vilmos), Fekete Ádámtól *A jeditanács összeültet* (Fekete Ádám) és a Bernhard-szövegekből megalkotott *Vaterlandot* (Forte Társulat, Horváth Csaba); a Radnóti Színházból *A játékos* című Dosztojevskij-átíratot (Fehér Balázs Benő), az Arany János-balladákat színpadosító *Színaranyt* (Szilágyi Bálint) és a *III. Richárdot* (Andrei Șerban); az Ódry Színpadról a *Woyzecket* (Nagy Róbert), a filmátírat *Telma és Lujzát* (Mayer Bernadette) és Martin McDonagh *Alhangyáját* (Forgács Péter); a Stúdió K-ból a *Peer Gyntöt* (Hegymegi Máté) és a *Rettegés és ínség a Harmadik Birodalombant* (k2, Benkó Bence, Fábíán Péter); a Jurányi Házból *Az étkezés ártalmassága* című Parti Nagy Lajos-átíratot (Orlai, Znamenák István) és *A vezért* (FÜGE, Mentőcsónak, Pass Andrea); az RS9-ből Garaczi László *Magyar mátrixát* (Lábán Katalin) és a *Kivettem a fejemből egy gömböt* című Danyiil Harmsz-kompilációt (Rusznyák Gábor); az Örkény Színházból Ödön von Horváthtól a *Hit, szeretet, reményt* (Gáspár Ildikó); a Nemzeti Színházból Euripidész *Hippolitoszát* (Zsótér Sándor); a Szkénéből a *Leonce és Lénát* (Rába Roland); a B32-ből a *Kálmán napot* (Látókép, Hajdu Szabolcs); a MU Színházból az *Antigonét* (k2, Benkó Bence, Fábíán Péter); a Mozsár Műhelyből az *Élet.történetek.hu* sorozatának egyes darabjait (Lengyel Nagy Anna; Cseh Judit, Szabó Máté, Pelsóczy Réka).

Ennyi.